

ΣΤΙΧΗΡΟ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ ΤΩΝ ΘΕΟΦΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ Η ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ

● Υπό του Πρεσβυτέρου Φωτίου Καλογήρου

Υμνογράφος των στιχηρών των Αίωνων της εορτής των Θεοφανείων είναι ο από το 715 έως το 730 Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως και Ομολογητής Γερμανός Α'. Εορτάζεται στις 12 Μαΐου μαζί με τον Άγιον Επιφάνιον Κύπρου.

Ο Πατριάρχης Γερμανός είχε βαθειά θεολογική κατάρτιση και πλούσιαν εκκλησιαστική προσφοράν. Ήτο και αξιόλογος υμνογράφος. Τα υμνολογήματά του τα διακρίνει θεολογικό και δογματικό βάθος.

Με τα άλλα στιχηρά των Αίωνων των Θεοφανείων περιγράφει υμνολογικά τα όσα συνέβησαν εκεί στον Ιορδάνη κατά την Βάπτιση του Χριστού.

Με το τέταρτο στιχηρό μεταφέρεται στην Κολυμβήθρα της Εκκλησίας. Αυτό το στιχηρό είναι ένας θαυμάσιος ύμνος του αγίου Βαπτίσματος. Και ύμνον θα τον ονομάζουμε στη συνέχεια. Με αυτόν περιγράφει κατά τρόπον επαγωγικόν τα όσα γίνονται κατά την τέλεση του Μυστηρίου του Βαπτίσματος. Τα όσα φαίνονται και τα όσα νοούνται μυστηριακώς.

Μετά την καταγραφή του ύμνου θα ακολουθή-

σει ανάλυσή του, σε συσχετισμό με την τελετουργία του αγίου Βαπτίσματος.

Ο ύμνος: «**Το αληθινόν φως επεφάνη και πάσι τον φωτισμόν δωρείται. Βαπτίζεται Χριστός μεθ' ημών, ο πάσης επέκεινα καθαρότητος· ενίησι τον αγιασμόν τω ύδατι και ψυχών τούτο καθάρσιον γίνεται· επίγειον το φαινόμενον και υπέρ τους ουρανούς το νοούμενον· διά λουτρού σωτηρία, δι' ύδατος το Πνεύμα· διά καταδύσεως, η προς Θεόν ημών άνοδος γίνεται. Θαυμάσια τα έργα σου Κύριε! Δόξα σοι**» (4ο Στιχηρό).

«Το αληθινόν φως επεφάνη», λέγει ο ύμνος. Μα, υπάρχει και ψεύτικο φως; Έρχονται στο νου οι στίχοι του μεγάλου μας χριστιανού ποιητή Βερίτη από το ποίημά του «ζητώντας το φως». Παρουσιάζει μια ομάδα στρατοκόπων που γυρνάνε μέσα στη νύκτα, ζητώντας το φως. Αναφέρει τα κυριότερα κέντρα όπου ελατρεύοντο οι διάφορες νομιζόμενες θεότητες. Λέγει: «Πήγαμε στη Βαβυλώνα, στο Θιβέτ, στην Καρχηδόνα, στις Αιγύπτου τις ερμιές· ανεβήκαμε κι αυτές του Ολύμπου τις κορφές. Τίποτα, νεκρές ελπίδες! Ήταν φώτα... χίλια φώτα, μα δεν ήτανε το Φως!»

«Το αληθινόν Φως» είναι ο ενανθρωπήσας Υιός και Λόγος του Θεού, ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός. Ο ευαγγελιστής Ιωάννης, στο πρώτο κεφάλαιο του Ευαγγελίου του, λέγει: «ην το Φως το αληθινόν, ό φωτίζει πάντα άνθρωπον ερχόμενον εις τον κόσμον» (Ιωάν. α' 9). Στο Σύμβολο της Πίστεως τον ομολογούμε: «Φως εκ Φωτός, Θεόν αληθινόν εκ Θεού αληθινού γεννηθέντα... προ πάντων των αιώνων» και ως εν χρόνω, «δι' ημάς τους ανθρώπους και δια την ημετέραν σωτηρίαν κατελθόντα εκ των ουρανών και σαρκωθέντα εκ Πνεύματος Αγίου και Μαρίας της Παρθένου και ενανθρωπήσαντα». Εκεί στον Ιορδάνη «επεφάνη» λέγει ο ύμνος μας. Φανερώθηκε επισήμως και μαρτυρήθηκε: Από το Άγιο Πνεύμα που ήλθε υπό την μορφήν περιστεράς και εκάθησε «και έμεινεν επί αυτόν» (Ιωάν. α' 32).

Από τον Θεόν Πατέρα: «ούτος εστιν ο υιός μου ο αγαπητός, εν ώ ευδόκησα» (Ματθ. γ' 17).

Από τον Ιωάννην τον Βαπτιστήν: Πήγαν από τα Ιεροσόλυμα Ιερείς και Λευϊτες και εκ των Φαρισαίων και ηρώτησαν τον Ιωάννην ποιος είναι και γιατί βαπτίζει:

«Είσαι ο Χριστός, ο Μεσσίας; είσαι ο Ηλίας; ποιος είσαι;» (Ιω. α' 21).

Απάντησε ο Ιωάννης: Τίποτα δεν είμαι. Είμαι μια φωνή που φωνάζει εδώ στην έρημο. Είμαι σταλμένος από τον Θεό για να σας καλέσω να μετανοήσετε. Να ετοιμασθείτε για να δεχθείτε τον Σωτήρα που έρχεται μετά από εμέ.

Σε κάποια στιγμή είδεν ο Ιωάννης τον Ιησούν να έρχεται προς το μέρος του και είπε σε εκείνους που βρίσκονταν κοντά του: «Ίδε ο αμνός του Θεού ο αίρων την αμαρτίαν του κόσμου» (Ιωάν. α' 29). «Καγώ ουκ ήδειν αυτόν (όπως σεις, έτσι και εγώ δεν τον εγνωρίζα ότι είναι ο Μεσσίας): αλλ' ο πέμψας με βαπτίζει εν ύδατι, εκείνος μοι είπεν· εφ' ον αν ίδης το Πνεύμα καταβαίνον και μένον επί αυτόν, ούτος εστιν ο βαπτίζων εν Πνεύματι Αγίω· καγώ εώρακα και μεμαρτύρηκα ότι ούτος εστιν ο υιός του Θεού» (Ιωάν. α' 33-34).

«Το αληθινόν φως επεφάνη και πάσι τον φωτισμόν δωρεΐται». Σ' εκείνους που τον πιστεύουν και τον ομολογούν Σωτήρα των και Σωτήρα του κόσμου «δωρεΐται τον φωτισμόν». Τους βγάζει από το

σκοτάδι και τους οδηγεί στο φως της αληθείας και της αγιότητος και τους καθιστά φως. Ο απ. Παύλος γράφει στους χριστιανούς της Εφέσου: «ήτε γαρ ποτε σκότος, νυν δε φως εν Κυρίω· ως τέκνα φωτός περιπατείτε» (Εφεσ. ε' 8). Και ο Κύριος λέγει για τον εαυτόν του: «εγώ ειμι το φως του κόσμου· ο ακολουθών εμοί ου μη περιπατήσει εν τη σκοτία, αλλ' έξει το φως της ζωής» (Ιωάν. η' 12)· «εγώ φως εις τον κόσμον ελήλυθα, ίνα πας ο πιστεύων εις εμέ εν τη σκοτία μη μείνη» (Ιωάν. ιβ' 46).

Δίδει τον φωτισμόν διά του Μυστηρίου του Βαπτίσματος. Γι' αυτό και το Βάπτισμα ονομάζεται «Φώτισμα». Τα Βαπτιστήρια λέγονται «Φωτιστήρια». Και ο Νεοβαπτίζομενος «Νεοφώτιστος».

Στη συνέχεια λέγει ο ύμνος μας: «Βαπτίζεται Χριστός μεθ' ημών». Και εννοεί το βάπτισμα του αίματος στο Σταυρό. Τον θάνατο και την ταφή Του! Ο ίδιος ο Χριστός είπε: «βάπτισμα έχω βαπτισθήναι, και πώς συνέχομαι έως ου τελεσθή!» (Λουκ. ιβ' 50).

Και όταν του ζήτησαν οι δυο μαθητές Ιάκωβος και Ιωάννης να τους δώσει να καθίσουν ο ένας στα δεξιά του και ο άλλος στα αριστερά του στην βασιλεία του, που την νόμιζαν επίγεια, τους απάντησε: «δύνασθε πειν το ποτήριον ό εγώ πίνω και το βάπτισμα ό εγώ βαπτίζομαι βαπτισθήναι»; (Μαρκ. ι' 38) Και πάλιν εννοούσε τα πάθη του για τη σω-

τηρία του κόσμου.

Θα σκεφτεί ίσως κάποιος: «Μα, η σταύρωση και η ταφή του Χριστού έγινε πριν από 2000 τόσα χρόνια. Ενηνθρώπησε, έδίδαξε, εσταυρώθη, ετάφη, αναστήθηκε, αναλήφθηκε στους ουρανούς και εκάθησε και σαν άνθρωπος στα δεξιά του θρόνου του Πατρός Του. Επαναλαμβάνονται πάλι αυτά σε κάθε Βάπτιση; Πώς βαπτίζεται μαζί μας στην Κολυμβήθρα»; Ναι, αναλήφθηκε στον ουρανό αλλά μας υποσχέθηκε: «Ίδού εγώ μεθ' υμών ειμι πάσας τας ημέρας έως της συντελείας του αιώνος» (Ματθ. κη' 20). **Τα γεγονότα της ζωής του Χριστού για τη σωτηρία του κόσμου δεν είναι σαν τα γεγονότα της ζωής των ανθρώπων και των εθνών, που συμβαίνουν σε ορισμένον ιστορικόν χρόνον και τα καταγράφει η ιστορία για να τα πληροφορούνται οι μεταγενέστεροι. Τα σωτήρια γεγονότα**

της ζωής του Χριστού για τη σωτηρία του κόσμου ζουν και ενεργούν δια των Μυστηρίων της Εκκλησίας μέχρι συντελείας των αιώνων· μέχρι της τελικής αποκαταστάσεως των πάντων.

Ένα ωραίο τροπάριο από τον κανόνα της ακολουθίας της Θείας Μεταλήψεως, που την διαβάζουμε όταν προετοιμαζόμαστε να κοινωνήσουμε των Αχράντων Μυστηρίων, είναι πολύ εκφραστικό αυτής της αλήθειας. Ο κανόνας έχει ακροστιχίδα κατ' αλφάβητον. Στο γράμμα «Χ» το τροπάριο λέγει: «Χριστός εστι, γεύσασθε και ίδετε, ο Κύριος· δι' ημάς καθ' ημάς γαρ πάλοι γενόμενος, άπαξ εαυτόν τε προσάξας, ως προσφοράν, Πατρί τω ιδίω, αεί σφαγιάζεται, αγιάζων τους μετέχοντας». Έτσι και στο Μυστήριο του Βαπτίσματος. «Βαπτίζεται Χριστός μεθ' ημών». Βαπτίζεται Μυστηριακά!

«Το φαινόμενο είναι επίγειον», λέγει ο ύμνος μας. Κάτι το συνηθισμένο στη ζωή μας. Αυτό που βλέπουμε, δηλαδή, μπροστά μας είναι μια Κολυμβήθρα με νερό. Ο ιερέας λούζει το παιδάκι μέσα στο νερό της Κολυμβήθρας. Κάτι που κάνει και η μητέρα στο παιδάκι της κάθε μέρα. Αυτό είναι το «φαινόμενο». Όμως το μυστηριακώς «νοούμενον υπερβαίνει τους ουρανοίς», λέγει ο ύμνος. «Διά λουτρού σωτηρία, δι' ύδατος το Πνεύμα». **Το λούσιμο που κάνει ο ιερέας στο παιδάκι, δεν είναι «επίγειον». Γιατί το νερό της Κολυμβήθρας δεν είναι απλό νερό! Είναι εμπλουτισμένο με αγιαστική δύναμη και χάρη! Με την ευχή του καθαγιασμού του ύδατος της Κολυμβήθρας ο ιερέας επικαλείται την παρουσία του Χριστού.** Λέγει: «Αυτός Πανάγαθε Βασιλεύ, πάρεσο και νυν δια της επιφοιτήσεως του Αγίου σου Πνεύματος και αγιάσον το ύδωρ τούτο». Και παρίσταται ο Κύριος και δια του Αγίου Πνεύματος «ενίησι τον αγιασμόν τω ύδατι». Εισάγει στο νερό ο Κύριος αγιαστική δύναμη και χάρη, «και ψυχών τούτο καθάρσιον γίνεται», λέγει ο ύμνος.

Η Κολυμβήθρα «νοείται» ο Σταυρός και ο Τάφος του Χριστού. Στο νερό της Κολυμβήθρας ενεργοποιούνται και μεταδίδονται στον βαπτιζόμενο όλες οι δωρεές και χάριτες που επήγασαν από την Σταύρωση, τον θάνατο, την ταφή και την Ανάσταση του Σωτήρος. Με το βύθισμά μας στο αγιασμένο νερό της Κολυμβήθρας συναντούμε εκεί μέσα τον Χριστό! Συσταυρούμεθα και συνθαπτόμεθα μαζί με τον Χριστό μυστηριακώς. Στην Κολυμβήθρα γινόμαστε «σύμφυτοι» μαζί με τον Χριστό «τω ομοιώματι του θανάτου Αυτού» (Ρωμ. στ' 5), λέγει ο Παύλος στην προς Ρωμαίους επιστολή του. Σαν δυο φυτά που φυτεύονται μαζί, μεγαλώνουν και ενώνονται μαζί.

«Διά λουτρού σωτηρία», λέγει ο ύμνος. Και η σωτηρία που μας δίδεται, όταν βαπτιζόμεθα, περιλαμβάνει αυτά που ζητεί ο ιερέας στην ευχή του καθαγιασμού του ύδατος. Λέγει: «Δέσποτα των απάντων, ανάδειξον το ύδωρ τούτο, ύδωρ απολυτρώσεως, ύδωρ αγιασμού, καθαρισμόν σαρκός και πνεύματος, άνεσιν δεσμών, άφεςιν παραπτωμάτων, φωτισμόν ψυχών, λουτρόν παλιγγενεσίας, ανακαινισμόν πνεύματος, υιοθεσίας χάρισμα, ένδυμα αφθαρσίας, πηγήν ζωής». Θα υπογραμμίσω μόνον τρία από αυτά:

α) **Άφεςιν παραπτωμάτων· του προπατορικού αμαρτήματος και των προσωπικών του αμαρτιών, όταν ο βαπτιζόμενος είναι μεγάλος στην ηλικία.**

β) **Φωτισμόν ψυχών· για την κατανόηση και εφαρμογή των χριστιανικών αληθειών.**

γ) **Λουτρόν παλιγγενεσίας. Ο παλαιός ημών άνθρωπος απέθανε· «συνεσταυρώθη τω ομοιώματι του θανάτου του Χριστού» «και ενδυθήκαμε τον νέον τον ανακαινούμενον κατ' εικόνα του κτίσαντος αυτόν».** Στη συνομιλία Του με τον Νικόδημο ο Κύριος είπε: «αμήν αμήν λέγω σοι, εάν μη τις γεννηθή εξ ύδατος και Πνεύματος ου δύναται εισελθείν εις την βασιλείαν του Θεού» (Ιωάν. γ' 1-5).

Στην Κολυμβήθρα συντελείται νέα πνευματική γέννηση. Έτσι η Κολυμβήθρα μπορεί να νοηθεί και πνευματική μήτρα, από την οποία γεννιέται με το Βάπτισμα νέος άνθρωπος ενωμένος με τον Χριστό, μέλος του Σώματος του Χριστού, τέκνον του Θεού και συγκληρονόμος του Χριστού. «Όσοι δε έλαβον αυτόν, έδωκεν αυτοίς εξουσίαν τέκνα Θεού γενέσθαι, τοις πιστεύουσιν εις το όνομα αυτού» (Ιωάν. α' 12).

Όλα αυτά τελεσιουργούνται διά του Αγίου Πνεύματος: «δι' ύδατος το Πνεύμα», λέγει ο ύμνος. Διά του ύδατος ενεργεί το Άγιον Πνεύμα. «Διά καταδύσεως η προς Θεόν ημών άνοδος γίνεται», καταλήγει ο ύμνος. Με τις τρεις καταδύσεις και αναδύσεις εις το όνομα της Αγίας Τριάδος διαδοχικά, που συμβολίζουν και την τριήμερον ταφήν και Ανάστασιν του Κυρίου, πραγματοποιείται και η δική μας Ανάσταση. Ο απόστολος Παύλος λέγει στην προς Ρωμαίους επιστολήν του: «ει γαρ σύμφυτοι γεγόναμεν τω ομοιώματι του θανάτου αυτού, αλλά και της Αναστάσεως εσόμεθα» (Ρωμ. στ' 5). Όσοι συνθάπτονται μαζί με τον Χριστό καθ' ομοιότητα του θανάτου αυτού, ανασταίνονται μαζί του και, δυνάμει, συγκάθηνται μαζί του εκ δεξιών του Θεού και Πατρός.

Στην προς Κολοσσαείς επιστολήν του ο απ. Παύλος λέγει: «απεθάνετε γαρ (μυστηριακώς με το Βάπτισμα) και η ζωή υμών κέκρυπται συν τω Χριστώ εν τω Θεώ» (Κολασ. γ' 3-4). Εκεί στον ουρανό «συν τω Χριστώ εν τω Θεώ» είναι κατατεθημένη η αιώνιος ζωή και η δόξα που μας δόθηκε σαν μια παρακαταθήκη και μας περιμένει να «περιπατήσωμεν εν καινότητι ζωής» (Ρωμ. στ' 4) για να την πάρουμε με όλη την λαμπρότητά της: «όταν ο Χριστός φανερωθή, η ζωή ημών (κατά την Δευτέραν Του Παρουσίας), τότε και υμείς συν αυτώ φανερωθήσεσθε εν δόξη» (Κολασ. γ' 4).

Πρέπει όμως να είμεθα πάντοτε «συν αυτώ» και να ζούμε κατά το παράδειγμα της ζωής του Χριστού, λέγει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης: «ο λέγων εν αυτώ μένειν οφείλει, καθώς εκείνος περιεπάτησε, και αυτός ούτω περιπατεί» (Α' Ιωάν. β' 6) (Α' Πέτρ. β' 21).

Σε κάθε περίπτωση να λέμε: «αν τώρα ήταν ο Χριστός πώς θα εσκέπτετο; τί θα έκανε; Έτσι πρέπει να κάμω και εγώ». Αλλά δεν τα καταφέρνουμε πάντα, ομολογεί ο ίδιος ο Ιωάννης: «εάν είπωμεν ότι αμαρτίαν ουκ έχομεν, εαυτούς πλανώμεν και η

αλήθεια ουκ εστιν εν ημίν» (Α' Ιωάν. α' 8).

Ο Σωτήρας μας, συγκαταβαίνοντας στην ανθρώπινη αδυναμία μας και παρατείνοντας την «χρηστότητα και φιλανθρωπίαν αυτού» (Τίτ. γ' 4-7) επρονόησε και για την επανόρθωση των παισμάτων μας. Μετά την Ανάστασή του έδωσε εντολή στους μαθητές του: «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη, βαπτίζοντες αυτούς εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αυτούς τηρείν πάντα όσα ενειλάμην υμίν» (Ματθ. κη' 19-20). Με την εντολή του αυτή θεσμοθέτησε και συνέστησε το Μυστήριο του Αγίου Βαπτίσματος. Παράλληλα «ενεφύσησε» και είπε: «λάβετε Πνεύμα Άγιον· αν τινων αφήτε τας αμαρτίας, αφήνται αυτοίς, αν τινων κρατήτε, κεκράτηνται» (Ιωάν. κ' 22-23). Έτσι έθεσε τα θεμέλια του φιλανθρώπου Μυστηρίου της Μετανοίας και Εξομολογήσεως. Και προσθέτει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης: «εάν ομολογώμεν τας αμαρτίας ημών (εν μετανοία κατά το Μυστήριο της Ιεράς Εξομολογήσεως), πιστός εστι και δίκαιος, ίνα αφή ημών τας αμαρτίας και καθάριση ημάς από πάσης αδικίας» (Α' Ιωάν. α' 9). ■